

Надія Гуменюк — українська поетеса, прозаїк та публіцист. У її творчому доробку — майже чотири десятки книжок, відзначених низкою престижних премій: імені Лесі Українки, імені Олександра Олеся, «Благовіст», «Звук павутинки», імені родини Косачів, імені Агатангела Кримського, «Глиняний кіт» та інших. Переможниця багатьох конкурсів та рейтингів. Володарка Гран-прі Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» (за роман «Вересові меди»).

Нічого не буває просто так, без задуму Божого. Як і неймовірна знахідка, що трапилася в родині волинських селян, — крихітне немовля, яке лежало просто неба посеред дороги... Подружжя не мало дітей, тому маленьку Богдану виховало як рідну — бо її сам Бог дав... На дворі — буремне ХХ століття. Дві світові війни, революція, репресії... Ніщо не обминуло маленьке українське селище Туричі. І красуні Богдані, яка мріє стати актрисою й ладна кинути все, щоб здійснити цю мрію, судився довгий і бурхливий шлях. У її житті буде все: щира дружба, кохання до нестями, втеча з-під вінця, в'язниця, війна, правда про своє таємниче народження й коротке, але пронизливе щастя... А ще — терпкий і солодкий смак вересового меду, що може бути не тільки цілющими ліками, а й грізною зброєю проти ворогів...

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-6050-4

9 786171 260504

НАДІЯ ГУМЕНЮК
S
ВЕРЕСОВІ МЕДИ

НАДІЯ
ГУМЕНЮК

ВЕРЕСОВІ
МЕДИ

*від переможця конкурсу
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА»*

НАДІЯ ГУМЕНЮК

ВЕРЕСОВІ МЕДИ

РОМАН

Видання друге, доповнене

ХАРКІВ **КЛУБ**
2019 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
Г94

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Аліна Белякова*

ISBN 978-617-12-6050-4

- © Лис Н. П., 2015
- © Depositphotos.com / Aaron_Amat, phodopus, Kruchenkova, Maximkostenko, Engin-Korkmaz, обкладинка, 2019
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2019
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2019

ДЕННИЦЯ

ЗАМІСТЬ ПРОЛОГУ

Від озера гостро війнуло свіжістю. Тонкий протяг розітнув вогку задуху навпіл, і застояле повітря вмить зворохобилося, заклубочилося, закрутилося в тугі прозорі спіралі. Залоптіло листя на придорожніх кущах, закапотіли важкі краплі, що, наче ягідні грона, пригинали їхнє віття до землі, зашаруділа трава, полегшено зітхнув ліс. Над лісом стрімко зарухалися хмари, ніби зірвалися з прив'язі й хутко посунули на захід, як отара, підхльоснута батогом невидимого небесного пастуха. Після трьох діб паркої червневої мокви на небі нарешті чисто сяйнула Денниця. Пругка молочна цівка світла потекла з неї в чорний казан ночі, поступово витискаючи з нього темінь і вчиняючи перший білий заміс, із якого за годину-другу мав зійти погідний літній день.

Денниця завмерла, а тоді здивовано замерехтіла. Що це? Такого вона за всю свою вічність іще не бачила. На самому денці темряви, в одній із двох колій розбитої, розквашеної грузької дороги, якраз там, де просякнутий дощами путівець круто повертає до лісу, щось біліло й відчайдушно борсалось. З того білого борсання, притиснутого до землі вологою ваготою туману, вирвалося жалібне квиління. Воно слабкими колами розійшлося над розколисаними вітром кущами й деревами, упало на розбухлу дорогу, на якусь мить стихло, а тоді знову піднялося й знов опало, як пелюстки надламаної квітки. Тонка вібрація звуків раз по раз сколихувала густу сутінь і передавала крізь неї сигнали тривоги вище, вище, вище, аж туди, де вже бліднув круглий овид місяця й ледь-ледь рум'янився обрій.

Хтось інстинктивно чіплявся за молочно-білий промінь Денниці, як потопельник — за соломинку. Намарне було сподіватися на те, щоб на цій сонній землі чи й на вічно безсонних небесах це тонке, але затяте волання почули. Але хтось з останніх сил благав про допомогу. Хто? Птах, нагло заскочений хижим, але вже ситим звіром, що погрався підраненою жертвою й заради забавки шпурнув її у вибоїну? Пташеня, що необачно вибралося з рідного гнізда, щоб стати на ще не зміцніле крило, та й опинилося в болотяній пастці? Підбите звірення, полишене зграєю на неминучу смерть?..

Досвітня імла нарешті розчинилася в молочному світлі. У в'язкому сизувато-жовтому суглинку дороги, якраз між двома глибокими калабанями, затріпотіла мережаними краєчками розметана полотнина. На ній чи то від передсвітанкової прохолоди, чи від страху перед іще незнаним світом, чи й від того й іншого разом конвульсивно здригалося синювато-червоне тільце: зморщене, як печене яблуко, личко, стиснуті в кулачки крихітні ручки, зовсім свіжа, ще набухла кров'ю пуповина... Голе немовля інстинктивно хапалося за повітря, що, як вогнем, обпікало його надчутливу шкіру, ще не відвиклу від теплих, лагідних вод материнського лона. Маленька людина й гадки не мала, що таке життя, але вже хотіла жити. Затято! Понад усе!

Звідки вона тут узялася? Хто міг кинути щойно народжене людське дитя з тільки-но перерізаною чи перекушеною пуповиною в цю розбиту колесами твань? Чи пов'язана якимось чином дивна поява немовляти в такому непідходящому місці на землі зі з'явою найзагадковішої зірки на розпогодженому небі?

Колись Денниці поклонялися чи не на всій планеті. Майя та ацтеки за її рухом складали свої пророчі календарі. Давні інки називали її Часко, римляни — Люцифером, фінікійці — Вельзевулом, євреї — Азізом... Американські індіанці та полінезійці навіть приносили їй у жертву своїх найкращих одноплеменників. О, ті величезні вогнища серед непрохідних

індіанських лісів! Ті дикі ритуали, що тривали до ранку й закінчувалися так фатально для нещасних обраних!

І дотепер людство не дійшло згоди щодо Денниці. Хтось називає її грішним янголом, якого Всевишній вигнав із раю, хтось — провісницею світла й символом святості. Може, й ось тепер чиясь пам'ять дивним чином заблукала в часах минулих і хтось за прапрадавнім звичаєм приніс небесній гості в жертву це невинне людське дитя?

Дивні створіння — люди. Ну навіщо їй, високій і недосяжній, їхні земні життя? Навіщо їй, вічній, їхні наглі смерті? Та й ніколи тут, на протилежному від Америки боці Землі, у цих лісових краях, де споконвіків поклонялися сонцю, не приносили в жертву людей. Навіть на прадавніх язичницьких капищах проливалася кров лише тварин: дикої звірини, собак, ягнят, козенят, покладених валетом, головами на схід та захід. Але щоб людей... Надто вже цінували тутешні племена людське життя, особливо дитяче. А до неї, Денниці, яку сонцепоклонники прозвали Зорею, Зоряницею, у них особливе ставлення. Адже вона та, що сповіщає про прихід сонця.

Чи здійсниться це провидіння для кинутого в глибoku вибоїну немовляти? Чи суджено йому хоч раз у житті, хоча б уперше й востаннє, побачити прихід гарячого небесного світила?

Раптом дитина ніби захлинулася власним криком і замовкла. Може, відчула всім своїм наполоханим тільцем, як десь неподалік стугонить розхлябана дорога й до суглинкового горбочка наближається щось страшне. Таке страшне, що надії вижити вже немає. Воно все ближче, ближче, ближче...

Від села, у якому ще й жодна досвітня свічка не сяйнула, наближалася фурманка, запряжена молодим гнідком і навантажена аж по далі нікуди всіляким домашнім скарбом. Торбинки із зерном та борошном, лантух із бульбою — звісно ж, торішньою, похапцем вибраною з льоху, — чорні чавунні баняки, горщики та гладущики з димчатої місцевої

глини, дерев'яний куфер¹, розписаний червоними й білими ружами, дві клітки, збиті з грубих дерев'яних прутів: одна — з чималим підсвинком, а друга — з десятком-другим курей... Усе це горою здійсалося над полудрабками, непевно похитувалося під час їзди, загрозливо підстрибувало на вибоїнах, готове будь-якої миті впасти, розвалитися, розсипатися.

Жінка, сидячи поруч із чоловіком на передку, але спиною до гнідка, а обличчям до поклажі, за кожної такої загрози схоплювалася на ноги, широко розкидала на два боки руки, притримувала то куфер, то торби, то мотузку, якою до лівого полудрабка фурманки була прив'язана руда корова з білою латкою на лобі. Кожне таке тривожне зіскакування жінки супроводжувалося несамовитим гавканням: рябий кудлатий пес, що біг за фурманкою, ніби наказував речам не падати, триматися купи й слухатися господині.

Чоловік знервовано цьвохкав над змиленим гнідком, час від часу оперізував його батогом. Хоча того й поганяти не треба було — він і сам поспішав, наскільки це йому дозволяли важка поклажа на возі та вибоїни на дорозі, зрідка навіть переходив на галоп, ніби відчував позаду смертельну небезпеку. Неподалік від крутого повороту кінь насторожено скосив очі, застриг вухами, тривожно зафиркав, роздуваючи ніздрі, і вже зібрався було рвонути вліво, зійти з колії. Цієї миті дорога під його ногами вибухнула таким водяним феєрверком, аж їзовий затулив обличчя руками, але хутко спохопився й щосили потягнув праву віжку.

— Цабе! Цабе, кажу! Ти що, осліп, повороту не бачиш?!

Кінь заіржав і повернув праворуч. Ще мить — і він належить на розпластане безпомічне дитяче тільце, розчавить його копитами, змішає із суглинком, потягне в сиву калабаню з дощовою водою. Ще мить — і невблаганні колеса придушуть кволе бланання та й покотяться далі, до лісу. Ще тільки одна коротка мить...

¹ Куфер (*діал.*) — скриня. (*Тут і далі прим. авт.*)

Гнідко не міг цього зробити. Він голосно заіржав, став дибки й поточився назад. Фурманка боляче вдарила його в задні ноги й зупинилася. Корова злякано шарпнулася вбік, але мотузка, хоч і коротка, зате міцна, не відпустила її, тож рогата годувальниця сім'ї опинилася поруч із конем і відчайдушно заревіла. Клітка з підсвинком, що стояла в задку фурманки, сповзла й з пронизливим кувіканням упала в багнуку. Друга розчахнулася, і з неї з голосним кудкудаканням навсібіч розлетілися кури. Жінка кинулася їх ловити, але намарне — зозулясті вже засокоріли за кущами й не збиралися прощатися з лісовою волею.

— Куди ж ви покудкудакали? До лисиці на снідання? Чи вепрові на обід? А щоб вам чоботиська на ноги повзувало! — розпачливо закричала жінка.

З перехнябленої фурманки звис чорний куфер, притиснутий із двох боків торбами, з нього висунувся полотняний сувій, зачепився краєм за віко й покотився на дорогу, застеляючи її тонкою, добре відбіленою матерією.

— А бодай тебе! — Чоловік зіскочив у в'язку суглинкову кашу, забіг поперед коня, нахилився над дорогою й похапцем перехрестився. — Свят, свят, свят! Та як же це?.. Як же це?.. Якби Орлик сам не зупинився...

Він навіть боявся вимовити, що було б, якби кінь не зупинився.

— Та перестань жиполити!¹ Тутечки таке... — гримнув на жінку.

Але та не чула. Поривалася то до клітки з підсвинком, що стояв по черево в болоті й тикався рилом у прутья, що не давали йому вибратися, то до курей, що вже знайшли собі якусь поживу в траві, то притискала до грудей піднятий із твані забagnений сувій і вже, здається, збиралася випрати його своїми рясними ревними сльозами. Йй так шкода було тонкого лляного полотна! Так шкода!..

¹ Жиполити (*діал.*) — дорікати, набридливо повторювати.

— А гей би тебе, дурна коняко, трясця взяла! А гей би тобі дідько хвоста до гриви прив'язав! Чи ти дурману наївся, чи в тебе бзік у голові? Бачиш, якої шкоди наробив? Бачиш?! І з чого я теперка сорочки празникові пошию? З чого? Ой, людоньки добріі! Я ж цілісіньке літо біля того льону гібїла, всеньку осінь коло нього гнулася — і брала, і сушила, і тіпала. А скіко зимових вечорочків пряла, а скіко дєньочків ткала. Та золою посипала, та на сонці вибілювала. І от через дурного коня все котові під хвіст.

— Стихни, кажу! Тіко б і біди, що полотно в багні, — перебив її чоловік. — Хапай хутчіш якусь суху лаху з кувєра й біжи сюди!

Жінка й далі не чула. А може, не хотіла чути. Збиралася перекинути свій праведний гнів на чоловіка: це ж він управляв конем — він, значить, не справився. Але в його зміненому голосі було щось таке, що вона тільки сапнула ротом повітря й замовкла. Підійшла, тримаючи на руках, як сповите дитя, сувій, за яким дорогою тягнувся забрьоханий шлейф.

— На, дивись... — відступився вбік чоловік.

Вона ще раз сапнула ротом і сторопіла. Виваляне в болоті й оплакане нею полотно випало з рук і гучно булькнуло в калабаню. А її саму затіпало, як у пропасниці.

— У-а-а!.. У-а-а!.. У-а-а!..

Це вже був не плач, а відчайдушний крик, вимога, наказ:

— Жити! Жити! Жити!

Той крик привів жінку до тями. Як прудка вивірка, метнулася вона до фурманки, відчинила перехнябленого кувєра, ухватила з нього старого смугастого коца, тканого з овечої вовни, простелила на торбі з пшеницею, ще раз підняла віко кувєра, висмикнула зелену хустку-шальюху, що першою потрапила під руку, кинула поверх коца.

Немовля було ще й не помите, усе в бурих розводах після появи на світ. Та й світ уже встиг позначити його рудими печатками густої суглинкової твані. Жінка подумала, що потім не допереться своєї святкової шальюхи, купленої минулого

року до Великодня. Вона хутко висмикнула з пожитків на фурманці надшерблену макітру з чорної глини, присіла на впочіпки біля корови. Білі цівки голосно дзенькнули об дно, тепло запарували під великим набряклим вим'ям.

Коли Денниця почала бліднути й уже готувалася поступитися місцем сонцю, немовля, напоєне теплим коров'ячим молоком (впорскували його по крапельці сухою соломинкою) і ним же старанно обмите, запеленане святошною зеленою шальохою й загорнуте поверх неї старим тканим коцом, тихо посопувало на руках своєї рятівниці.

— Мати Божа!.. — тихо молилася жінка. — Пресвятая Богородице Діво Маріє, що Сина Божого народила! Подай милосердя цьому дитяті, невідомо ким рожденному, але Богом сотворенному, чудом Його великим спасенному й нам у цю лиху годину посланому! Дай йому, Пресвятая Богородице, здоровля крепкого, а нам — радості великої. Бо нічого не буває просто так, без задуму Божого. Амінь!

Фурманка, натужно поскрипуючи колесами, в'їхала в ліс і поволеньки вузькою дорогою, добре відомою лише тутешньому люду, через корчі й хитку драговину попрямувала за непрохідне Бузькове болото.

I

СОЛОДКИЙ МЕД
МРІЙНОСТІ

Ще тільки сінешні двері скрипнули, а Дана вже знає, хто до неї прийшов. Густий чоловічий запах — солярка впереміш із міцним бакуном¹ і потом — вривається поперед самого Тимоша, заповнює всю кімнату, шугає по закутках, виганяє з-під стелі вже напівпричмелену муху, що, якби могла, оце б уже чхала від тої їдкої суміші в повітрі. Слідом за своїм запахом являється Тиміш. Кремезний, рудий, із густим ряботинням на руках. Геть як Степцьо! Переступив поріг і став над головою, як гріх — над душею, водить твердим, немов цурпалок, пальцем по лезу сокири, переконується, чи вельми гостре.

— То як, будемо рубати? — чи то питає, чи стверджує.

— Ну от, знов за рибу гроші.

— Нема, Дмитрівно, ні риби, ні грошей. А от по радіві ниньки рано казали, що вітер вельми сильний ожидається.

Тиміш переводить сірий, як дим від листя, погляд із сокири на вікно, за яким видніється порепаний стовбур старого осокора. Крони не видно: вона десь там, угорі, над хатою, що сперлася причілкою на дерево, як стара жінка — на ключку.

— Ото дивина — вітер! Хіба його досі тут не було? — Дана робить вигляд, що не розуміє, до чого він хилить.

— Дак не просто ж вітер. Кажу ж вам: вельми сильний. Штормове, значиться, попередження передали. Дивітеся, Дмитрівно, а то впаде оте старе деревище на цей ваш утлий ковчег, проб'є черепицю, знесе комина. І де ви-те тоді жити будете? Куди приїдете? Треба щось думати.

— Не хвилюйся, Тимоше. Якось я вже домовлюся з вітром — він мою хату й омине.

¹ Бакун (*діал.*) — тютюн.

— Ха! Насмішили! — Тиміш усміхається, але якось так дивно — тільки правою половинкою рота, і недовірливо придвляється до Дани. — А ви-те що... може, правда... того... знаєте щось? Мо', не дурно в селі тарабанять¹... У таких літах ще оно скіко книжок без окулярів читаєте й на своїй тарадайці ганяєте, як той Шумахер на автоперегонах. Секрет, значиться, якийсь маєте.

Дана аж підскочила. Те, що він її літа рахує, — то ще куди не йшло. Для чого ж він арифметику в школі вивчав? Щоб лічити — як не гроші, то роки. Але назвати її машину тарадайкою? Її блакитна, як небо, її вірна, слухняна «ластівонька» — і тарадайка?! Ах ти ж... Ну начувайся!

— Знаю, знаю, Тимоше. Моя бабуня, царство їй небесне, справдешньою відьмою була. Більше ста років прожила й ні дня не лежала. Бігала, бігала, бігала, так на ходу й упала, а душа й не зупинилася, далі побігла — до неба. О, вона стільки всього знала! Стільки вміла! Стільки могла! Бувало, як назолить їй хтось дуже, то вона його й на свиню могла перетворити, і на жабу. І мене дечого навчила. Ти ж хіба не чув, що відьмацька сила передається через одне покоління? Від баби, значить, до онуки...

— Хе-хе... — Тиміш опускає сокиру, чомусь ховає її за спину, обережно відступає за поріг. — Та хіба ж я що? Я ж нічого. Але ж скрипить це дерево, як холера, аж із дороги чути. Тіко вітер подує — а воно вже й заводить своє безкінечне скигління. Це ж які залізні нерви треба мати, щоб у хаті таке скрипіння денно й нічно слухати! А ви ж людина аліганцька². У вас і душа мус бути, як тая кора на молоденькій осичці, а не як на цьому столітньому осокориську.

— Скрипуче дерево довго стоїть, — каже Дана. — А нерви... Нерви я у вітряну погоду ховаю о-о-он у ту коробочку. Бачиш, на столику біля дзеркала? Чорна така, дерев'яна, ла-

¹ Тарабанити (*диал.*) — передавати недостовірні вісті.

² Аліганцький (*диал.*) — інтелігентний, делікатний.

кована, з червоними квітами на покришці? То петриківський розпис, його відома художниця зробила. Колись у тій коробці була пудра. А чого ти так дивуєшся, Тимоше? Авжеж, колись я пудрила свого носика, він у мене дуже навіть симпатичний був. Шкода викинути таку гарну шкатулку. От і знайшла їй застосування — нерви час од часу ховаю, щоб не вибрикували тут капосні, як дурні телята, не каверзували та на оце безневинне дерево доброго чоловіка з гострою сокирою не накликали. А чого ж, ти думаєш, я скрізь вожу цю коробочку за собою, чого не розлучаюся з нею?

Тиміш спочатку голосно гикнув, тоді якось невпевнено хіхикнув, а далі так розреготався, аж за живіт ухопився.

— А бодай вам, Дмитрівно, жаба на ногу наступила! Не поймаєш, коли ви-те сурйозні, а коли насміхаєтеся. Певне, колись дуже веселою дівкою були, язика із самого ранечку наперчували та нагострювали, як оце я ниньки — свою сокиру.

Витер піт із залисин, голосно зітхнув, розвів руками, що чогось аж свербіли йому на того нещасного осокура.

— Але ж я вам — про діло, а ви мені — про козу білу. Усе вам смішки та кпини. А ми з Оксенею тут за вас переживаємо. Щось станеться, люди скажуть — ото сусіди, ото злидні лідаві¹, не пособили одинокій жінці навіть стару деревину зрубати, не уберегли неїну хату. Як ви-те так уже чогось прилипли до того старого осокура, то можна ж посадити біля пенька молоденького. Вони вельми хутко ростуть, бо воду з ґрунту, як насоси, тягнуть. За рік би й шумів уже новий осокорик під вашим вікном. Шумів би й не скрипів, спати не заважав би, мо', навіть сни молоденькі навівав би. Зновика ж, дерево ниньки дороге. Я оце в город їздив, заходив до супермаркету. А там... Отако — масло, отако — ковбаса, а коло них збоку — дрова, сухенькі, у в'язаночки складені. На вагу, значиться, продаються, як цукерки чи пряники. Якби сам

¹ Лідавий (діал.) — поганий.

не побачив — їй-бо, не повірив би. Це ж із цього старого осокора скільки тих в'язанок мона було б зробити! І вам би копійчина якась капнула, і мені за роботу перепало б, і не скрипіло б нічого під боком. То бу' чи не бу' рубати?

— Не бу', Тимоше! Не бу'!

Дана прибрала з обличчя усмішку, кресонула по Тимошеві карим із зеленкуватими іскринками поглядом. Степцьо! Їй-богу, Степцьо! Такий самий хазяйновитий, такий же практичний, ніде нічого не прогавить, не упустить, з усього хосен мусить мати. Геть як його дід. Це ж він міг би бути і її внуком...

Ні-ні, скрипіння їй ніскілечки не заважає, і рубати осокора вона не дозволить. Ні сьогодні, ні завтра, ні тоді, як поїде із села. Хай Тиміш зап'є холодною водою свої лісорубські та бізнесові наміри.

А чого б їй той осокір заважав? У неї самої час од часу також щось поскрипує — то коліно, то лікоть, то плече. У її віці це неминуче. От і доскриплять собі якість разом із деревом.

Вийшла на подвір'я, завела так незаслужено ображену рудим Степцьовим Тимошем свою блакитну «ластівоньку», погладила її по лискучому капоту, поставила на сидіння поряд із кермом великого круглого кошика.

Тиміш знов як Пилип із конопель.

— Куди це ви-те зібралися з таким кошичеськом? Мо', по гриби? Ходили мої хлопці вчора, кажуть — ніц нема, сухо вельми в лісі. Але такі, як ви-те... Ну-ну, казав сліпий — побачимо...

Автівка м'яко викотилася з подвір'я і взяла курс на поле. Там, ліворуч від ґрунтової дороги, маленький острівець, наче охоплений полум'ям. То верес. Дана давно пантрувала, коли він зацвіте. Діждатися не могла. А вчора глянь — вибухнув червоно-малиновим цвітом. Ну, тепер можна нарвати й уже вирушати із села до міста.

Залишила машину на дорозі, підійшла з кошиком до вересових кущів, зразу після жнив упритул обороних тракто-

ром. Казав Тиміш, цієї осені їх мають повністю викорчувати. Пробували позбутися уже не раз, але живучий верес все одно проростає й хоч кількома кущиками, але зацвітає посеред поля. Колись тут були справжнісінькі зарості, а посеред них стояла Димчина хата. Тепер тільки маленький горбок на її місці. Присіла на нього, погладила долонею ще по-вересневому теплу землю, підставила обличчя під лагідні промені, заплющила очі.

2

— О, прекрасна незнайомко! Чи ці дивовижні квіти постелиш ти замість перини на ложе коханого свого? Як же м'яко й солодко спати буде йому!

Дана озирнулася. На стежці в позі декламатора з піднятою над головою правою рукою завмер невисокий худорлявий хлопець. Русявий, з довгим волоссям, одягнутий не по-тутешньому: світлі парусинові туфлі, сірі штани, біла маринарка¹ нарозхрист, під нею — тонка лляна сорочка з дрібненьким синім орнаментом біля горловини. Ніби на панича схожий. Але ж ні, панич полотняної маринарки не зодягне, он у їхнього Михалка Косінського всі костюми лише з дорогого сукна. Та й щоб джезджуристий Косінський-молодший біля хутора пішки ходив і ще й отак-от із кимось заговорив...

Ні, не з паничів, мабуть, цей задирака. Але й не сільський, не тутешній. Цікаво, звідки ж він прийшов? Ба ні, не прийшов, а приїхав — он позаду нього, на узбіччі польової стежки, лежить ровер²: колеса з нікелевими спицями ще повільно крутяться, масивний круглий дзвінок на рулі виблискує, як люстерко, ловить сонячне проміння й відбиває його просто Дані в очі.

¹ Маринарка (з польськ.) — піджак.

² Ровер (з польськ.) — велосипед.

«Його дзеленчання за кілометр гусей розлякало б. А цей роверист не посигналив, отже, підкрадався тихцем, щоб я не почувла. Може, ще й підслуховував, як я співаю», — подумала Дана й зразу ж зашарілася, перекинула через плече пшеничну косу, обсмикнула підтану зелену спідничку, сховала під нею засмагли круглі колінця.

Хлопець перевів веселий синювато-сірий погляд із Дани на кошики, уже наповнені дрібними квіточками. Ніби порівнював, що ж воно яскравіше — цвіт у кошиках чи рум'янци на дівочих щоках.

— Це... верес. Для Димки, — пояснила Дана ніяково.

— Для Димки? Хто така Димка? Ваша чарівна корова, яку годують квітами, щоб давала рожеве молоко? — сяйнув білозубою усмішкою незнайомиць.

— Яка ще корова? — Дана нарешті оговталася. — Димка — то жінка. Узагалі-то вона Домка Калапуша, але в нас усі звать її Димкою.

— І навіщо ж Домці-Димці Калапуші стільки цвіту? Що вона з нього робить? Квіткове сіно для своєї корови?

— Тю на вас! І чого ви-те до нещасної корови вчепилися, як реп'ях — до хвоста? Та й немає в Димки корови. А з вересового цвіту вона мед робить.

— Вересовий мед?! У вас тут знають, як робити вересовий мед?!!

— У нас усе знають! — випалила гонорово.

І чого це він так дивується? Ніби Дана сказала йому про небесних прибульців, які спустилися на землю, поселилися в їхніх Туричах і живляться виключно вересовим нектаром. Чудний якийсь. Вона підхопила кошики й повернулася, щоб іти до Димчиної хати. Але хлопець вихопив їх у неї.

— Давай піднесу!

— Сама справлюся: вони неважкі! — заперечила.

— Усе одно... Не годиться такій кралечці великі кошицька носити. Не бійся — не вкраду. Я ж навіть зеленого

увявлення не маю, що з цими квітами робити. От якби ти мені по секрету шепнула рецепт вересового меду...

— Його тільки Димка має. — Дана все ще трималася за кошики.

— А казала, у вас тут геть усе знають.

— Кажу ж, Димка знає. А вона наша.

— Хм... До речі, я Теодор! Тобі дозволяю кликати мене Тео. Або Федором. Або Федірком, як називають однокурсники, — на твій вибір. Тільки не Федьком — це вже дуже... Пхе, якось мені не пасує. Та відпусти нарешті ці свої шедеври народного лозоплетіння та назви й своє ім'я.

Дана промовчала. Хлопець стенив плечима.

— Усе одно дізнаюся.

Тричі виважив кошики над головою, як важкоатлет — гирі, і бадьоро закрокував слідом за Даною.

— Подумати тільки — вересовий мед на Поліссі! Та це ж світова сенсація! Якщо мені ця ваша аборигенка... Як там її? А-а-а, Димка. Якщо мені пані Димка скаже рецепт... Це ж... Ти чула про країну Шотландію?

— Я ходила до школи.

— Молодець, гарна відповідь. А до гімназії?

— Мама з татом не захотіли до міста відпускати.

— А твої мама з татом часом не пан і пані Косінські?

— А що, я у них так удалася?

— Не знаю, я ж їх не бачив. Ще поки що не бачив. Чув лише, що земля у вашому селі Косінським належить. Але взагалі-то ти на панночку дуже навіть схожа: тоненька, тендітна, ніжки взуті, ручки білі. Та ще й до школи ходила.

— З панною Косінською попав пальцем у небо! А те, що я в школі вчилася... Що ж тут аж такого дивного? У нас чимало дітей записуються до школи, тільки ходять потім хто скільки. Дехто взагалі рік-два повчиться, а далі — ні ногою. А я шість класів закінчила, бо школа в нас шестирічна.

— Ух ти! Аж усі шість класів! Але, може, у школі тобі цього не розказували. Ось послухай. Отже, колись на території

Шотландії — це така країна, сусідка Англії — жив маленький корінний народ — пікти. Славилися пікти довголіттям і неймовірною, просто-таки містичною силою. А сила та була... Від чого б ти думала? Ну-ну, вмикай думалку! Від дивного-предивного, міцнішого за вино й солодшого за мед напою з вересового цвіту, його так і називали — вересовий мед.

Дана недовірливо глянула на Федора: чи не розіграє він її?

— У Шотландії теж росте верес? Геть такий самий, як у нас?

— У Шотландії не був, їхнього вересу не бачив. Але думаю: такий самий. Верес, він хоч на Волині, хоч у Шотландії — усе одно верес. Рецепт того напою пікти оберігали в глибокій таємниці. Захотів якось жорстокий король знищити той маленький гоноровий народ у своїй імперії. Але спочатку заповзявся вивідати рецепт вересового меду. Ну якому ж правителю не хочеться бути сильним і жити якщо не вічно, то хоча б дуже-дуже-дуже довго! От і тому хотілося. О, скільки людей вбили його посіпаки! Бо пікти не погоджувалися видати секрет містичної сили й довголіття своїм поневолювачам. Залишилося від цілого народу всього двоє — батько й син. Приїхав до них той дурнувятий король зі своєю військовою дружиною, стали суворі вояки їм погрожувати: мовляв, не зізнаєтеся — будете живцем спалені. Тоді батько каже: «Не можу я перед синовими очима видати вам таємницю наших предків». «Немає проблем!» — вигукнув король і наказав зв'язати хлопця й кинути в бурхливі води річки. А коли батько залишився сам-один, то сказав королеві таке: «Жаль мені сина свого. Але ще більше я боявся, що він, молодий, ще безбородий, не витримає ваших тортур і видасть рецепт вересового меду. Тепер, коли сина мого єдиного немає, я вже нічого не боюся. І нічого вам не скажу. Можете мене вбити».

— І вони його вбили? — Дана різко повернулася й опинилася очі в очі з Федором.

Їй аж дух перехопило: вона ще ніколи не стояла так близько з хлопцем. Федір ніби лише того й чекав — миттю кинув

кошки на землю та обхопив її за стан. Але Дана вислизнула з його рук, як вивірка, і побігла стежкою.

— А ти як думаєш? — наздогнав її Федір. — Кинули живим у полум'я. Так і загинув останній представник маленького, але дуже-дуже гордого народу. А з ним було втрачено й рецепт приготування вересового меду. І ось що я чую! Тут, на Поліссі, у древньому таємничому селі з поетичною й мужньою назвою Туричі... Якби його віднайти...

— От ви-те й поїдьте до Шотландії. На ровері, — пирснула сміхом у кулачок. — Там і шукайте.

— Там уже шукали, але не знайшли. А раптом він справді тут? Раптом це саме той рецепт? Якщо в цих краях росте верес і з нього готують вересовий мед..

Дана відчинила хвіртку, підійшла до дверей. Хотіла забрати кошки з цвітом, але Федір не віддав — так і посунувся з ними через темні, пропахлі травами сіни до кімнати.

3

Димка, висока, худюща, у чорних блузці й спідниці та білій перкальовій хустині в синій горошок, зав'язаний «молодичкою» на темно-каштановій зі срібними прожилками сивини голові, забрала кошки, поставила їх на лавку, пильно глянула на незнайомця з-під примружених повік.

— А це кого ти, Богоданцю (вона ніколи не казала «Дана» чи «Богдана», а лише «Богодана»), у наших вересових кущах надібала? Чи, мо', у соснині між грибами цього худюського опеньочка підбрала? Ди'-но який білюсій і аліганцький.

— Дякую, пані Димко, за аліганцького опенька! Красно дякую, що мухомором не обізвали! Врахую ваше зауваження. Якщо в цьому гостинному селі будуть добре годувати, то обіцяю багато їсти, хутко поправитися й стати справжнім боровиком. Тільки ніхто мене в кущах не знаходив, я сам знайшовся. — Федір артистично поклонився перед Димкою, а тоді виструнчився, як на параді, змахнув головою. — Федір.

Єдиний син Данила. Не Галицького, а Лесика. Театральне псевдо — Теодор. Тимчасово мешкаю у Львові. Студент. Учуся на історика. Приїхав збирати матеріал про ваше дуже мальовниче й вельми героїчне село. Кажуть, що тут багато чого цікавого було під час війни.

— Якої такої війни? — перепитала Димка. — Через наше село тих воєн прокотилося, як чорних хмариськ — через осіннє небо.

— Ну, не наполеонівської — це точно. Австро-угорсько-німецько-російсько...

— А-а-а, ти про велику, про царську. Царську війну я тутечки пережила, на своєму хуторі. На хронт не ходила, з пукалок не стріляла, мендалів¹ не заробила. То що мені про неї балакати? Була та й, Богу декувати, загула, хай їй тряся, тій війні!

— Так таки вже й немає про що балакати. Кажали мені, що тут, у вашому селі, чудо сталося: нібито чиїсь солдати повмирили, ну зовсім трупами стали, а на третій день ожили.

— Як Христос? — Димка тричі перехрестилася. — Не богохульствуєш! І хто тобі наплів такого, Телесіку?

— Я не Телесик, а Лесик. А ви не хочете, значить, бідному студентові нічого розказувати, — Федір тяжко зітхнув. — Ну що ж... А може, усе-таки згадаєте? Я ще цілий тиждень, до кінця вакацій, буду тут. Якщо що, то шліть гінця до будинку Юрка Гориславця.

— Це ж котрий такий Гориславець? Часом не Катерини Книги син? — перепитала Димка.

— Книги? — здивувався Федір. — Яке дивне прізвище й зовсім не поліське.

— А то й не хвамілья, то по-вуличному. І чого це не пополішущки? — Димка аж образилася. — Книгами в нас пташок називають, тутешніх, лугових, що цілими днями над травою книгають та кигичуть.

¹ Мендаль (*просторіч.*) — медаль.

— Чайок, чи що? — перепитав Федір.

— По-твоєму «чайки», а по-нашому «книги». А хвамілію Гориславець у Туричах аж три родини має. Як їх оприділяти, щоб довго не розтовкмачувати? От кожду й нарекли по-иншому. Катерина по-вуличному Книга. Чайка, значиться, але по-нашому, по-сільському, по-тутейшому. То ти, кажеш, до Юрка Книги приїхав?

— І з Юрком. То мій товариш, ми з ним в одному університеті вчимося й в одному театрі разом граємо. У неділю у вас будемо виступати. Ну, не тільки ми, студенти, ще й справжні актори мають під'їхати. Приходьте до школи! Не хвилюйтеся — платити не треба. Скажете, що від мене, від знаменитого артиста Теодора Лесика — прошу більше не плутати з Телесиком! — і вас не лише пропустять, але й у партері, у першому ряду, посадять.

Федір з усіх сил намагався сподобатися Димці, завоювати її прихильність, але вона тільки рукою махнула.

— Куди вже мені? Ходулі не ходять, з хати ледь виплентуюся.

— Як шкода! То, може, вам ровера позичити?

— От жипало! От годзікало!¹ — Димка ледве стримала сміх. — Покладе, знаця, стара баба Домка свої хорі ноги на ровера, та й він сам повезе її через усеньке село. Авжеж... А педалі на тому ровері хто крутити буде?

— Я! — охоче зголосився Федір. — Посаджу вас на раму та й повезу, як справжню королеву.

— От і вези вже себе сам!

— Та я що? Я хоч зараз. Але... Хм... Тут таке діло. Про війну, я так розумію, ви говорити не хочете. Ну, на фронті не були, медаль не отримали, хвалитися нема чим. То, може, свою найбільшу зовсім-зовсім невійськову таємницю розкажете? Га? Ту, що так від усіх ховаєте? От розкажете — і мене як не було. Клянусь: одне колесо тут, а друге — там.

¹ Годзікало (*diал.*) — те саме, що й «базікало».

Димка чогось зблідла, задихалася, закашлялася, у неї дрібно затремтіли пальці. Дана кинулася до відра, набрала води.

— Що з вами? Випийте!

Димка стукотіла зубами об квартиру. Господи! Та що це справді з нею? Тільки-но говорила, жартувала, навіть сміялася. Чи Дані привиділося це їй тремтіння та цокотіння? Бо гість ніби нічого й не помічає, теревенить собі далі.

— Я, знаєте, ще й легенди, міфи, пісні народні записую, рецепти там усілякі старовинні. — Федір справді дістав із кишені невеликого записника й тонко загостреного олівця. — Може, щось із цього згадаєте й розкажете? Це не для мене, а для історії, для прийдешніх поколінь. Скажімо, про вересовий мед, який ви збираєтеся готувати з ось цих квітів, які я, Теодор Лесик, власною персоною приніс до вашої хати.

— То от чого ти, блутало¹ оцибенське², тут барвінком коло старої баби стелишся! От чого жиполиш! А бодай тебе муха вбрикнула! — Димку раптом попустило, вона глибоко й полегшено дихнула, віддала Дані квартиру, підвелася з лавки, пройшлася через хату, виставивши поперед себе щіпок. — Ну, намірився писати, то пиши, писако. Знаєш, чого оті книги так жалібно кигичуть, так тривожаться?

— Ні, — стенив плечима Федір. — А чого?

— А ти слухай чого. Було то вельми давно, ще як татарва по наших землях рискала. Налетіла орда поганська від битого шляху на село, як дощова хмара — на чисте небо. Люди кинулися до річки, перепливали її й ховалися в лісі. А їдна жінка з маленькими діточками не могла вельми бігти, а перепливати річку — і поготів. Бо ті пущіврінки обліпили її з усіх боків: їдне на руках, друге за спідницю вчепилося, третє за сорочку тягне, четверте за мамкою ледь шкандибає...

¹ Блутало (*діал.*) — той, хто говорить плутано.

² Оцибенський (*діал.*) — фальшивий.

Дійшла молодиця до річки, упала в траву під кущем лози, діт-ваків своїх до себе притулила. Лежить, бідна головою, і молиться, просить Бога, щоб одвів біду чорну від неїних діточок дрібних.

Почув Бог ту молитву ревну материнську. Відвів нечисть чужинецьку від берега. Повернули ординці коней на дорогу й уже скакати нею намірились. Аж тут їден почув, як голосно книга кигиче. Дивиться, а вона над кущем лози кружляє й кружляє, книгає й книгає. Догадався хитрий татарин. Гукнув свою орду, і поскакали вони до річки. Та й убили діточок дрібненьких, а жінку в ясир узяли. Розгнівався Бог на ту пташку нерозумну, та й з того часу кричить вона отак над своїми дітьми, крила заламує та дрижить од страху, щоб не знайшли їх люди в траві й не забрали з гнізда.

— Гарна легенда, — сказав Федір. — Красно дякую, пані. А про вересовий мед...

— Он ходник¹ до порога, а он і від ходника до воріт доро-га. — Димка розсердилася чи вдає, що розсердилася. — Ре-цепт вересового меду йому скажи! Може, ще й цидулку напи-сати й на тарелі золотій подати? Авжеж! Уже й розігналася дурна баба!

— Зупиніться! Не біжіть! Говоріть сидячи! — Федір схо-пився рукою за кінчик піднятого Димкою ціпка, нагнув йо-го донизу, зітхнув награно-приречено. — Ну гаразд, утікаю, утікаю, утікаю. Але ви ще подумайте, добре подумайте. На-що таку таємницю від людей ховати? У селі ж усі свої. Не агресори якісь чужоземні, не завойовники на чолі з грізним королем.

— Свої то свої, а як розкажу, то кому я тоді потрібна бу-ду, га? Хто до мене навідається? От пометикуй своєю макітер-кою. Буду тоді сидіти сидьма їдна в штирох стінах. А так, що б у кого не приключилося, сюди прибігають, низенько кланя-ються, Домочкою називають, красно декують. Хто копійчину

¹ Ходник — поліський тканий килимок-доріжка.

принесе, хто лагодзінку¹ якусь. О! Згадала. Візьми-но собі, Богоданцю, там, на миснику², на середній полиці, у синій філіжанці, яку ти мені на Великдень подарила, два ружові м'ятні півники на патичках.

— Це ж треба! Мої улюблені, — зітхнув Федір.

— Не знебощуйся³ й не підлещуйся, все їдно ніц не получиш. Лагодзінки — то для дівчет.

— Авжеж. Ні цікавої історії, ні рецепта, ні навіть м'ятного ружового півника на патичку. Така вже моя доля. А вас навколо пальця не проведеш.

— Та й тобі пальця в рот не клади...

— І не треба. Бо це негігієнічно, — весело засміявся Федір. — Ходімо, моя чарівна квіткачко, я тебе на ровері додому підвезу, якщо його ще ніхто досі не поцупив.

— У нас чужого не беруть, — кинула вслід Димка. — А біля Богоданці не дуже крутяться, хлопче, бо неїн батько такий, що тіко стережись... Можуть і твої ходулі до школи не дійти, і педалі на ровері не буде чим крутити.

— Дякую за пораду — буду берегтись. А ви мудра жінка. І розкажете дуже цікаво. — Федір несподівано повернувся й поцілував Димці руку.

Димка висмикнула її з його долоні, зняковіла.

— Сама знаю. Теж мені Америку відкрив... А спектакля ваша ж яка — весела чи сльозлива?

— І сміх, і сльози, і кохання! Ще й яке кохання! «Наталка Полтавка». Самого великого й неповторного Івана Котляревського. Передбачаємо аншлаг.

— Ну йди, йди з Богом до того свого ашлагу!

Ровер лежав там, де Федір його й залишив. Дана відмовилася на нього сідати — сама б не повела, бо ніколи не їздила. А сидіти на рамі перед хлопцем... Щоб він дихав їй у потили-

¹ Лагодзінки (*діал.*) — солодощі, смаколики.

² Мисник — шафа для посуду.

³ Знебощуватися (*діал.*) — удавати нещасного.

цю... Щоб торкався до неї... Ні, ні й ще раз ні! Від Димчиного хутора й аж додому йшли пішки. Про що вони тоді говорили? Здається, про той же вересовий мед.

4

Не було в Туричах жодної хати, де б не тримали про запас хоч слоїчок цього цілющого трунку. Ним рятувалися від усіх болячок. Пили від застуди, від нервів, від пристріту, від болю за грудиною чи в животі, зупиняли кров, лікували рани, крапали у вуха, полоскали зуби, натирали суглоби за артрити та ревматизму, знімали вроки, причаровували хлопців...

А готувала цю народну панацею для всього села справді лише одна людина — Домка Калапуша, Димка. Жила вона неподалік від села, на хуторі, що круглим острівцем кучерявився посеред поля. Кажуть, колись, іще до великої війни, той острівець був навіть не островом, а цілим материком. Навколо садиби та кількох моргів лану біля неї тяглися густі зарості вересу. Може, через те Калапуші й узялися за народний промисел на його основі. Хоча могло бути й навпаки: старовинний рецепт вересового меду привів котрогось із Димчиних предків на цю піщану місцину, яка не дуже тишила врожаями зерна й городини, зате вабила саме своїми вересовими заростями.

Але згодом більшу частину вересу викорчували, звільнену землю засіяли пшеницею та ячменем, залишився тільки невеликий червоно-рожевий острівець навколо хутора. Тож Димці вже доводилося ходити до соснового лісу або аж на торфовище за лісом, де верес бував особливо пишно. А останнім часом, як стала підупадати в силі, сказала, щоб люди самі збирали цвіт, а вона вже вдома з ним попорядкує. Біля хутора ж обривати верес було дозволено тільки Дані, яка частенько навідувалася до самотньої далекої родички.

Як воно було насправді колись із тими вересовими медоварами Калапушами та їхнім хутором, ніхто вже достеменно

не знає. Як не пам'ятають у селі й тонкощів приготування старовинного цілющого напою. Не те щоб зовсім ніхто цієї справою не займається. Займаються. І сушать вересовий цвіт, і запарюють, і на домашньому перваку настоюють, і з іншим зіллям та корінням змішують. Комуś щось таке вариво-париво лікує, для когось воно замість хмільного напою, ще для когось — просто лагодзінка солодка на празники. Але чудодійну силу мають лише Димчині меди. Ганна Рудюкова якось сказала зітхаючи: «Колись дівку навіть за втрату цноти так би не осудили, як за втрату рецепта вересового меду. А теперка одна Димка й пам'ятає його. Що то з нашими людьми приключилося?»

Димка багато чого знає й уміє. Де й коли яку травину зібрати, щоб найпомічнішою була. Бо то, каже, дуже важно — пора та місце, на якому зілля виросло. Вона й бабить¹: за своє життя не одній сотні новонароджених перев'язала пуповину, не одну тяжку породіллю порятувала від смерті неминучої. І якою погода буде, на цілий рік наперед Димка знає. І нібито мову звірини лісової та домашньої розуміє. І лиху людину від доброї вміє відрізнити, як би та не прикидалася й не придобрювалася. Та головне — їй одній відомі всі пропорції приготування вересового меду: і при підготовці солоду, і при варінні сусл з того солоду та вершечків гілочок із цвітом, а також термін витримки та бродіння — від тижня до кількох місяців — залежно від бажаного кольору (жовто-червоного чи червоно-бурого) та призначення. А ще — як приготувати цілющу настоянку із сухих квітів вересу, як ті квіти сушити (тільки на свіжому повітрі!), де брати воду для настоянки (вона мусить бути лише джерельною!)..

Випадок із «воскреслими» вояками, який зацікавив Федора, також Димчиних рук справа. Її рук та ще, звісно ж, дикого вересу. Трапився він із вояками генерала Брусилова. Вони нібито після того, як випили вересової «медовухи», аж

¹ Бабити (*діал.*) — приймати пологи, перерізати пуповину.

два дні лежали мертвяками, а на третій ожили, проте нічого не пам'ятали. У Туричах про це всі знають. Хтось, мабуть, і направив Федора до Димчиного хутора за цією історією. Тож його зустріч із Даною не була випадковою.

Дана чула про це й від сусідів, і від своїх батьків. Як і про весь той тривожний час, у який їй суджено було народитися.

Солдати царської армії стояли в Туричах двічі. Першого разу, як війна тільки-но почалася, протрималися тут недовго. А як уже збиралися відступати, то наказали й місцевим жителям вирушати в дорогу: їх поспіхом евакуювали на схід. Такого виселення зазнали не тільки Туричі, обезлюдніло тоді чимало й інших сіл та містечок на значній території Волині. Генерал Брусилов вирішив застосувати тактику «випаленої землі» — залишити після себе безлюдну, мертву територію, на якій би супротивники російської армії не могли отримати жодної підтримки населення: ні харчами, ні реманентом, ні теплим прихистком у хатах.

Ну який же селянин погодиться добровільно покинути свою землю, хату, господарство й волоктися в невідомість? Перелякане село гуло, як розтривожений вулик. Але людей, які ледь встигали вхопити сякі-такі пожитки, солдати вантажили на фурманки — і в дорогу. Хто відмовлявся їхати й чинив спротив, зразу ж ставав безхатком: брусиловці ходили вулицями із запаленими смолоскипами й штрикали їх під стріхи осель непокірних. Знову ж таки тактика: не буде людям де жити, то не буде й прив'язки до місця, мусять тоді підкоритися та їхати, куди їх повезуть.

Половина села пішла через ту евакуацію з димом. Сім'ї, вивезені в східні області України та в Росію, так і не повернулися додому після закінчення війни. Дехто з них приїхав аж у двадцятих роках, дехто назавжди залишився на чужині.

Ті ж, кому вдалося вчасно зметикувати, що воно й до чого, і не далися, щоб їх випровадили із села, втекли до лісу, за непрохідні болота, куди брусиловські вояки боялися поткнутися. Вирішили: краще лишитися без хати, ніж покинути

свою землю. Там і перебули важкий час, поки в селі мінялася влада. Після відступу російської армії повернулися в Туричі, на свої згарища. Мусили оселятися у вцілілих будівлях тих односельців, яких царське командування евакуювало. Мали надію до повернення земляків відбудуватися й перебратися у власні хати. Але війна все котилася й котилася то в один, то в інший бік, крутилася й крутилася по колу, товклася, як Марко проклятий у пеклі, і кінця-краю їй не було видно. Тож чекали терпляче, поки ця вселенська бійня закінчиться, щоб уже тоді братися за будівництво.

Після відступу царських вояків наполовину спалені Туричі перейшли до австрійців. Австрійків у селі зустріли похмурою настороженістю. Офіційно саме вони були ворогами для місцевого населення, бо ж Волинь належала до Російської імперії. Та мужицький розум підказував, що ні одні, ні другі місцевим не друзі, що як для росіян, так і для австрійців це поліське село, заховане серед лісів, у яких колись жили горді тури (звідси й назва Туричі), — всього лиш територія бою, а вціліє воно чи згорить дотла разом з усіма жителями — обом арміям, як і обом чужим державам, байдуже.

Та саме з австрійцями в Туричі прийшли українські січові стрільці. Патріотично налаштована інтелігенція — студенти, ліцеїсти, викладачі, поети, художники, співаки — утворила в австрійській армії свою добре вишколену військову формуцію, яка намагалася розбудити етнічну пам'ять на землях, поневолених Російською імперією.

Молоді вояки-добровольці сколихнули Туричі й дуже хутко та легко прихилили село до себе. Їхні запальні слова про Україну, про рідну мову й церкву нікого не залишали байдужим. У цій страшній війні, що втягнула в себе понад півтора мільярда людей, майже три чверті всього населення Земної кулі, по різні боки фронту, в обох ворожих військово-політичних блоках, мимоволі опинилися й тисячі українців, які за законами війни змушені були вбивати одні одних. А січові стрільці закликали до єднання українців, до створення своєї

ЗМІСТ

Денниця. Замість прологу	5
I. Солодкий мед мрійності	13
II. Терпкий мед ніжності	109
III. Солоний мед самотності	235

Літературно-художнє видання

ГУМЕНЮК Надія
Вересові меди
Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Художній редактор *А. В. Белякова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректори *Г. В. Фурса, О. О. Старова*

Підписано до друку 15.03.2019. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Literaturna». Ум. друк. арк. 16,8.
Наклад 4000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р. www.unisoft.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

UNISOFT

- за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безкоштовний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@ksd.ua

***Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів***

e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@ksd.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55

e-mail: kyiv@ksd.ua

Гуменюк Н.

Г94 Вересові меди : роман / Надія Гуменюк. — Вид. 2-ге, доповн. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. — 320 с.

ISBN 978-617-12-6050-4

Нічого не буває просто так, без задуму Божого. Як і неймовірна знахідка, що трапилася в родині волинських селян, — крихітне немовля, яке лежало просто неба посеред дороги... Подружжя не мало дітей, тому маленьку Богдану виховало як рідну — бо її сам Бог дав... На дворі — буремне ХХ століття. Дві світові війни, революція, репресії... Ніщо не обминуло маленьке українське селище Туричі. І красуні Богдані, яка мріє стати актрисою й ладна кинути все, щоб здійснити цю мрію, судився довгий і бурхливий шлях. У її житті буде все: щира дружба, кохання до нестями, втеча з-під вінця, в'язниця, війна, правда про своє таємниче народження й коротке, але пронизливе щастя... А ще — терпкий і солодкий смак вересового меду, що може бути не тільки цілющими ліками, а й грізно зброєю проти ворогів...

УДК 821.161.2

Життя як детектив. Життя як драма. Життя як воскресіння. Три захопливі історії — про кохання і зраду, любов і ненависть, надію і випробування — туго вплетені в суспільні реалії України. Анна. Єва. Анабель. Що їх поєднує? А може, це сюжет однієї жіночої долі, дуже непростой, непередбачуваної, сповненої таємниць, із карколомними поворотами? Бо ж тричі мала розпрощатися з життям онука польського скрипала Луки Баскала, остання гілочка родинного дерева, коріння якого — польська красуня та наполеонівський офіцер. Лейтмотивом усього роману є сповідь червоної скрипки, що мандрувала з Парижа на Волинь і стала своєрідним свідком як історичних подій упродовж двох століть, так і особистих людських злетів та падінь.

Авдієві ніколи не забути своєї коханої Соломійки. Колись він не встиг урятувати її. Тепер чоловік живе як відлюдник, неподалік тієї самої криниці, що забрала Соломійчине життя... Та цього разу він рятує незнайомку, приречену на смерть у ній. Врятована — донька художника, який загадково загинув у своїй майстерні. Дівчина випадково відшукала батькові картини в будинку Немолоків, один з яких відняв у Авдія найдорожче. Час повертати борги минулого, час віддавати вкрадене, час розставляти все на свої місця... Ніщо не минає безслідно, все має своє продовження — такий лейтмотив роману, сучасної варіації біблійної притчі про Авеля та Каїна.

